

відпочинку, наприклад, в парку. Влітку дітей відправляли до бабусь в села. В родинних міст Донбасу міг здійснюватися відпочинок в селах лісової та лісо-степної зони України. Також виїздили відпочивати на море.

Отже, застосування усних наративів дозволяє нам розкрити широкі аспекти з повсякденного міського життя дітей. Важливою складовою в усних наративах виступає шкільне повсякдення, характерними рисами якого були наявність різноманітних поведінкових обмежень.

Список використаних джерел

1. Березняк Е. С. Пути развития всеобщего образования на Украине / Березняк Е. С. – К.: Радянська школа, 1964. – 129 с.
2. Гирич Я. Урбанізація як складова розвитку міст УРСР в 1950–х – на початку 1960–х років / Я. Гирич // Вісник Київського національного університету ім. Тараса Шевченка: Історія. – 12/2008. – №94/95. – С.16–19.
3. Кісь О. Жінка в традиційній українській культурі другої половини XIX – початку XX ст. – Львів, Інститут народознавства НАНУ, 2008. – 272 с.
4. Особистий архів автора. – Горянович С. С., 1940 р.н., м. Запоріжжя. – Дата запису: 11.05.2013.
5. Там само. – Дянько М. А., 1929 р.н., м. Запоріжжя. – Дата запису: 14.07.2013.
6. Там само. – Колесникова С. О., 1936 р.н., м. Запоріжжя. – Дата запису: 19.08.2014.
7. Там само. – Лебедева О. М., 1957 р.н., м. Токмак. – Дата запису: 10.08.2013.
8. Там само. – Празднікова Т. Г., 1953 р.н., м. Харцизьк. – Дата запису: 8.08.2013.
9. Там само. – Савченко Л. Ф., 1948 р.н., м. Запоріжжя. – Дата запису: 3.05.2013.
10. Там само. – Третяк Л. І., 1929 р.н., м. Токмак. – Дата запису: 11.08.2013.
11. Смольницька М. Гендерна політика в УРСР: правове закріплення та напрями реалізації: (середина 1940–х – перша половина 1960–х років) / М. Смольницька // Історія України. – 2013. – №20. Правознавство та інші суспільні дисципліни. – С.4–7.
12. Смоляр Л. Минуле заради майбутнього. Жіночий рух в Наддніпрянській Україні другої половини XIX – поч. XX ст. Сторінки історії – Одеса, 1998.
13. Соціальні трансформації в Україні: пізній сталінізм і хрущовська доба: Колективна монографія / Відп. ред. В. М. Даниленко. – Київ: Інститут історії України НАН України, 2014. – 697 с.
14. Стяжкіна О. Жінки в історії української культури другої половини XX століття. – Донецьк: Східний видавничий дім, 2002. – 270 с.

References

1. Bereznjak Ye. S. Puti razvitiia vseobshchego obrazovaniia v Ukrainie / Bereznjak Ye. S. – K.: Radianska shkola, 1964. – 124 s.
2. Nyrych Ya. Urbanizatsiia yak skladova rozvytku mist URSR v 1950–kh – na pochatku 1960–kh rokiv / Nyrych Ya. // Visnyk Kyivskogo natsionalnogo universytetu im. Tarasa Shevchenko: Istorii. – 12/2008. – №94/95. – S.16–19.
3. Kis O. Zhinka v tradytsiinii ukrainskii kulturi drugoi polovyny XIX – pochatku XX st. – Lviv, Instytut narodoznavstva NANU, 2008. – 272 s.
4. Osobystyi arkhiv avtora. – Gorianovych S.S., 1940 r.n., m. Zaporizhzhia. – Data zapysu: 11.05.2013.
5. Tam samo. – Danko M. A., 1929 r.n., m. Zaporizhzhia. – Data zapysu: 11.05.2013.
6. Tam samo. – Kolesnikova S. O., 1936 r.n., m. Zaporizhzhia. – Data zapysu: 19.08.2014.
7. Tam samo. – Liebedieva O. M., 1957 r.n., m. Tokmak. – Data zapysu: 10.08.2013.
8. Tam samo. – Prazdnikova T. G., 1953 r.n., m. Khartsyzk. – Data zapysu: 8.08.2013.
9. Tam samo. – Savchenko L. F., 1948 r.n., m. Zaporizhzhia. – Data zapysu: 11.08.2013.
10. Tam samo. – Tretyak L. I., 1929 r.n., m. Tokmak. – Data zapysu: 11.08.2013.

11. Smolnytska M. Genderna polityka d URSR: pravove zakriplennia ta napriamy realizatsii (seredyna 1940–kh – persha polovyna 1960–kh rokiv) / M. Smolnytska // Istorii Ukrainy. – 2013. – №20. Pravozaavstvo ta inshi suspilni dystsypliny. – S.4–7.

12. Smoliar L. Mynule zarady maybutnoho. Zhinochy rukh v Naddnyprianskii Ukraini drugoi polovyny XIX – pochatku XX st. Storinki istorii. – Odesa, 1998.

13. Sotsialni transformatsii v Ukraini: pizdnyi stalinizm i khrushchovska doba: Kolectyvna monohrafia. – K.: Instytut istorii NANU, 2014. – 697 s.

14. Styazhkina O. Zhinky v istorii ukrainskoi kultury drugoi polovyny XIX stolittia. – Donetsk: Skhidnyi vydavnychii dim, 2002. – 270 s.

Savchenko I. V., candidate of historical sciences, assistant professor Department of Sources, Zaporizhzhia National University (Ukraine, Zaporizhzhia), ivsav07@mail.ru

Children's daily life in the cities of the south-eastern Ukraine in the second half of the 50th – first half of the 60th XX century based on oral sources

It was explored the features and components of children's everyday urban life of southeastern Ukraine in the second half of the 50th – first half of 60th XX c. on oral historical sources. During the «Khrushchev thaw» a key purpose of the educational work that carried out by public institutions, has been the formation of «Soviet person» with a appropriate list of values and ideological orientation. The important parts of the school everyday life of this period that formed school institutions, according oral sources, were the ideological education work, the formation of pupil's collective, unifying the look of the children. In the leisure of children prevailed outdoor games, and it was widely spread reading fiction.

Keywords: city children's daily, oral sources, «Khrushchev thaw», school, leisure, south-eastern Ukraine.

Савченко И. В., кандидат исторических наук, доцент, доцент кафедры источниковедения, историографии и специальных исторической дисциплин, Запорожский национальный университет (Украина, Запорожье), ivsav07@mail.ru

Детская повседневность в городах юго-восточной Украины второй половины 50–х – первой половины 60–х гг. XX ст. по материалам устных источников

Рассматриваются особенности и составляющие детской повседневности городов юго-восточной Украины второй половины 50–х – первой половины 60–х гг. XX в. на материалах устных исторических источников. В период «хрущевской оттепели» ключевым аспектом воспитательной работы, которая проводилась через государственные институты, было провозглашено формирование «советской личности» с соответствующим перечнем мировоззренческих ценностей и ориентиров. Важными составляющими школьной повседневности, которые формировались под влиянием школьных институтов, согласно устным источникам, были: участие в пионерской организации, формирование ученического коллектива, унификация внешнего вида детей. В досуге детей преобладали подвижные игры, становилось распространённым чтение художественной литературы, но развитию этой составляющей мешал дефицит произведений для детей.

Ключевые слова: городская детская повседневность, устные источники, «хрущевская оттепель», школа, досуг, юго-восточная Украина.

* * *

УДК 94 (477) «1953/1964»: 378

Лук'яненко О. В., кандидат історичних наук, старший викладач кафедри культурології, Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка (Україна, Полтава), lukyanyenko.ov@gmail.com

НА МЕЖІ РАЦІОНАЛЬНОГО ТА ТРАНСЦЕНДЕНТНОГО: ОСВІТНЬО ЗОРІЄНТОВАНЕ ДОЗВІЛЛЯ ТА ВІРА У ПЕДАГОГІЧНИХ ІНСТИТУТАХ УРСР ДОБИ «ВІДЛИГИ» (Ч. 2)

Стаття ілюструє еволюцію освітньо зорієнтованого та релігійного дозвілля освітніх педінститутів УРСР періоду десталінізації (1953–1964 рр.). Застосування методу контент-аналізу педагогічної преси дозволило проілюструвати наповнюваність вільного часу студентів; відслідкувати співвідношення характеристик позаробочого часу викладачів відповідно до сучасних підходів теорії та історії дозвілля.

Ключові слова: повсякдення, студенти, освітньо зорієнтоване дозвілля, релігійне дозвілля, вища педагогічна школа, десталінізація

Інший світ, протилежній логічному освітньому дозвіллу студента-науковця, розкривався тим молодим людям, які тримали у собі віру. Атеїстична країна априорі виключала наявність віросповідного компоненту у вільному часі громадян, а якщо і припускала його наявність, то всіляко засуджувала та цькувала упродовж усього свого існування. Коли ми шукаємо приклади релігійного дозвілля студентів, які б наводила періодика, то будемо розчаровані. Усі 1950-ті пройшли без згадок про трансцендентні уподобання майбутніх учителів. Преса згадувала лише про антирелігійні поради у навчальній діяльності. Так, у 1955 р. викладач Харківського ДПІ Ю. Гепнер пропагував використання атеїстичних сентенцій у вступові до мовознавства. Він рекомендував доводити антинауковість тверджень Біблії про божественне походження мови, спростовуючи тези про те, що спочатку було слово. Звичайно, відлуння повсякденної релігійності було помітне і в його статі. Так, науковець звертався до жартівливого на його думку виразу «поститися», у яким він убачав наочний доказ того явища, що навіть непередові люди старшого покоління «звільнилися» від пієтету перед церковною термінологією [1]. «Звільнити» радянську людину від віри освітяни планували з малого. Полтавський педагог І. Оплаканський у вільний час особливо ревно пропагував у своїх просвітницьких лекціях вивчення у другому класі під час уроків природознавства теми «Шкідливість віри в Бога» [2].

Саме антирелігійні лекції були чи не основою формою «релігійного» дозвілля студентів педагогічних вишів 1953-1964 рр. у такий спосіб віра тісно спліталася з радянською наукою, яка намагалася видавити конкурентку зі світу дозвілля громадян СРСР. Так, студенти Кременецького ДПІ після уведення обов'язкового курсу основ атеїзму в педінститутах УРСР на початку 1960-х р. почали активну лекційну кампанію на атеїстичні теми серед населення регіону. Окремі з них від слова переходили до діла. Наприклад, студентка Г. Лоб започаткувала антирелігійну боротьбу у рідному селі Руда Жидачівського району Львівської області. У центрі уваги були в основному нетрадиційні для України релігійні громади. У селі Руда такими були баптисти, які «затягли в своє грузьке болото» семикласницю Н., яку звідти «порятувала» майбутня учителька Г. Лоб. Її колега-п'ятикурсниця О. Антонюк «вирвала з чіпких рук сектантів» молоду радянську дівчину М. з села Чорний острів Хмельницького району [3]. Та, попри всю антирелігійну кампанію педагогів та студентів, в буденному житті українця все ж було місце віри у надприродне. Це визнавали й самі освітяни. Вони зауважували, що у середині ХХ століття в українських родинах мами та бабусі продовжували лякати дітей забобонами. Батько-водій міг не поїхати на роботу, бо кішка перебігла йому дорогу, і він чекав, поки інший проїде перед ним. У боротьбі з цим педагогічні працівники наводили іронічні приклади: такий батько питає причину у сина Вови, чому той приніс двійку за іспит, на що може отримати відповідь: «Я не винувати – це кішка перебігла дорогу» [8]. Єдиним засобом від цього називали науково-популярні лекції. Апофеозом таких кампаній ставала діяльність клубів бойовничих атеїстів. В одному з таких закладів, створених студентами Івано-Франківського педінституту молодь щотижня спілкувалася з населенням на теми віри та науки [10].

Проте, іноді студентська молодь ставала жертвами такого лекційного формалізму. В одному з листів ЦК в

«Радянській освіті» наводився приклад лекторських поневер'янь одного такого майбутнього учителя. Юнак читав лекцію в одному з колгоспів УРСР, домагаючись закриття приходу. На зустрічі були присутні більше ніж 80 членів общини християн-баптистів, які в кінці виступу молодого освітянина вони дали бій лектору, аби скомпрометувати його в очах колгоспників. Компрометування, насправді, було більше схожим на дискусію, бо вірячи просто засипали студента питаннями про релігійні свята. Юнак зізнавався потім: «Я відчув, наскільки погано орієнтуюся у тому, що їх зацікавило. І якби не секретар партійної організації колгоспу, який умілими відповідями й прикладами дав відсіч баптистам, мені б довелося скрутно» [9].

Нагадаємо, що майбутні педагоги переступали поріг інститутів з уже сформованими поглядами на католицизм та греко-католицизм. Ще у шкільних підручниках з української літератури особливу увагу приділяли тому, як творчість українських письменників «зривала маску з католицького та уніатського духовенства» [5]. Тому періодична преса показувала не лише студента-педагога як борця з релігією. Він також сам ставав об'єктом релігійного (а варто було читати негативного) впливу. Зразком цього була історія студентки Київського ДПІ Тасі Кулик. У 1963 р. вона такими словами завершувала подячного листа директору своєї школи №25 м. Дніпродзержинськ Федору Сокуреньку, який боровся з її релігійними уподобаннями: «Спасибі, Федоре Федотовичу, це Ви допомогли мені вирватися з мороку, вивели на світлий шлях казки» [4]. У головному друкованому виданні освітнянської спільноти «Радянська освіта» під кінець «відлиги» надрукували й іншу красномовну статтю про зречення віри студенткою Галиною Подедворною: «Коли я звільнилася од віри, прозріла, то було таке відчуття, наче прокинулася після довгої жахливої ночі» [6].

Одразу ж після розповіді містилися методичні рекомендації викладачам інститутів та учителям шкіл, у яких пропонувалося звернути особливу увагу на атеїстичні складові творчості Тараса Шевченка та Лесі Українки. Чільне місце відводилося вивченню твору Етель Ліліани Войнич «Овід». Великий дидактичний ефект повинні мати наголоси на тому місці, де Артур Овід був відправлений під кулі рукою власного батька-священника.

В освітніх закладах рекомендували до перегляду і кіноповість «Іванна». На думку методистів, саме вона дозволяла побачити всю гнилість уніатського священства, коли навіть «безсердечний митрополит» благословляв на шибеницю свою хрещеницю. Сама кіноповість, яка вийшла у світ 1959 року за кіносценарієм В. Беляєва та поставлена В. Івченком, була доволі дієвою антирелігійною зброєю, яку тісно пов'язували із студентським життям. Сюжет розповідає про те, як 1940 року молода Іванна Ставнича, донька архієрея Теодозія планує приєднатися до лав студентства Львівського університету, відкритого після встановлення радянської влади. Та вустами батька Іванни говорять «ретрогради», що називають нововідкритий виш «не таким», позбавленим моралі й віри тощо. Однак, доля дівчини склалася не так, як вона хотіла. Секретар приймальної комісії виявився «перевертнем», «буржуазним націоналістом», який не прийняв дівчину до вишу «через соціальне походження». Головна героїня додає драматизму, звинувачуючи радянську владу в несправедливості, звертаючись за допомогою до митрополита А. Шептицького, глави УГКЦ. За його

порадою дівчина іде до монастиря. З початком німецько-радянської війни нацисти увійшли до Львів. Згідно з кіносценарієм, вірна радянським ідеалам Іванна бачить, як служителі церкви співпрацюють з окупантами, освячуючи ім'ям Бога розправи з партизанами, євреями і мирними жителями. За сприяння подруги Іванна зближується з партизанським підпіллям. Дівчина вирішує допомогти партизанам і набирає їх загін, проте згодом починається полювання за юною партизанкою. Апофеоз фільму – страта Іванни німцями з благословення Шептицького [7]. Кіно мало формувати у студентів образ «західняка-зрадника», а тим більше «націоналіста-ворога». Плоди цього щоякнайяскравіше видно в сучасній «антибендерівській шизофренії» на Сході України.

Аналізуючи образ освітньо-зорієнтованого дозвілля освітян, поширюваний як зразковий газетою «Радянська освіта», можемо зробити ряд висновки. Спочатку з'ясуємо, чи можна вважати повноцінним дозвіллям діяльність студентів та викладачів, описану як знаннєцентричне дозвілля у періодиці:

1) згідно з кількісною концепцією, освітньо зорієнтоване дозвілля педагогів та студентів може розглядатися як елемент наповнення позаробочого часу, проте зміна роду занять не відбувалася як така – здобування знання у робочий час плавню перетікало у навчання у вільний;

2) згідно з діяльнісною концепцією, освітня діяльність колективів педагогічних вишів у години дозвілля була конструктивною діяльністю, покликаною значно підвищити власній професійний рівень;

3) згідно з психологічною концепцією, приклади освітньо-зорієнтованого дозвілля, описані у періодиці, переконують, що воно сприймалося освітянами позитивно, тому може розцінюватися як повноцінне заповнення вільного часу;

4) згідно з інтегративною концепцією, преса навела приклади діяльності, яка давала можливість для професійного, індивідуального, соціального та творчого розвитку, тому усі її прояви були прикладами дозвілля.

З'ясуємо, наскільки освітньо зорієнтоване дозвілля у стінах педінститутів підходило за ознаками до сучасної концепції дозвілля [11, с. 8]:

1) переважна більшість форм проведення освітньо зорієнтованого дозвілля належить до категорії «чистого дозвілля». Звичайно, у так-званих факультетах громадських професій та профільних гуртках чітко регламентували час зустрічей, та вони працювали на принципі добровільності участі, а не визначали суворої відвідуваності («під список»). Студенти та викладачі в основному самі задавали ритм своєї роботи. Свобода від обов'язків, тим не менше, була умовною – більшість таких курсів мали на меті допомогти студенту краще оволодіти навичками педагога, які той був не в силах розвинути під час навчального процесу у виші. З таких позицій освітньо зорієнтоване дозвілля може розцінюватися як «напівдозвілля»

2) освіта у вільний час урізноманітнювала життя молоді. Більшість студентів поєднувала освіту з практикою – вчилися декламації та контролю емоційна театральних курсах, опановували історію та природу краю на польових роботах та археологічних розкопках тощо;

3) дозвілля передбачає, що особистість отримає нову ідентичність. Освітньо зорієнтоване дозвілля могло «подарувати» студентам нову личину у якості керівників курсів чи на підмостках сцени аматорського театру.

4) компенсаційна ознака дозвілля в освітньо зорієнтованій діяльності виявлялася у роботі творчих студій, де молодь реалізувала своїм можливості, які не могли за партами. Однак, у розмові про освітньо зорієнтоване дозвілля вона має доволі слабкі позиції.

Дамо **типологічну характеристику освітньо зорієнтованого дозвілля** відповідно до підходів до класифікації дозвіллевої діяльності [11, с. 11-12]:

1) згідно з обраною нами за основу концепції дозвіллевих типів, освітньо зорієнтоване дозвілля інколи не було уповні таким. Воно часто набувало рис культурного (музичні лекторії, театральні виступи) та інтерактивного дозвілля (молодь займала місце за кафедрою, навчаючи своїм же однокурсників);

2) згідно з концепцією Д. Келлі, освітньо зорієнтована активність у педінститутах, описана у періодиці «відлиги», була здебільшого «скординованим» дозвіллям. Студенти обирали сферу діяльності самі, але вона завжди була близькою до їхнього профілюючого предмету. Прикладом цього була участь істориків в археологічних розкопках та історичних реконструкціях, учителів мови та співів у музичних лекторіях тощо. Говорити про освітньо зорієнтоване дозвілля як про чисте (необумовлене) дозвілля навряд чи можна. Максимум психологічного та морального розвантаження воно давало одиницям, для яких робота в архівах чи на сцені була радше джерелом енергетичного наповнення, аніж здобування нового знання чи навичок.

3) згідно з концепцією Р. Стеббінса, звичайне (випадкове) освітньо зорієнтоване дозвілля у педінститутах УРСР було відсутнє. Усі приклади свідчать про домінування «серйозного дозвілля». Це були стійкі наукові гуртки, курси та лекторії, у яких майбутні освітяни обмінювалися знаннями та набували нових навичок. Довгі проекти істориків (як то вивчення підпілля Криму), проведення інтелектуальних вечорів оформлювалося у стійкі сітки графіків (до такого-то числа, щомісяця, щонеділі, раз на квартал тощо). Уся освітньо зорієнтована активність була обернена на досягнення результату у вигляді отримання іншим суб'єктом діяльності нових навичок та знання. Воно проявлялося у перемозі в інтелектуальному конкурсі, виступі на сцені або набутті нових навичок на факультеті громадських професій. Ідентифікація з іншими членами групи була беззаперечною.

4) згідно з концепцією Дж. Шіверса, освітньо зорієнтована діяльність у педінститутах проявлялася у декількох площинах. Вона була задоволенням (принесило радість від власних успіхів та результатів праці), мало ознаки стану буття (допомагала у самореалізації творчих та професійних планів через діяльність у польових умовах, на місцях історичних подій тощо), виявлялося у дозвіллі як функції (сприяло удосконаленню особистості у часі – майбутні учителі набували необхідних практичних навичок науковців, пошукувачів, лекторів). Описана у дослідженні студента та викладачам взаємодія проявлялася й у дозвіллі як соціальній стратифікації (студенти педвишів заповнювали сферу дозвілля вузькоспеціалізованим гуртками та з унікальними внутрішніми правилами);

5) Згідно з концепцією Ч. Гордона, неабияку значимість має залежність дозвілля від соціальних змін. Освітньо зорієнтоване дозвілля, описане у періодиці, здебільшого стосувалося молодого покоління як об'єкта впливу. Натомість старше покоління поставало організатором, транслятором знання;

Загальні риси освітньо зорієнтованого дозвілля наступні [11, с. 13]:

– за видом активності це було в як активне (польові роботи, археологічні розкопки, театральні групи, інтерактивні освітні ігри), так і пасивне дозвілля (слухач на курсах, відвідувач лекторію);

– за періодичністю домінувало щотижневе дозвілля. Проте, значні за обсягом роботи заходи (лекторії-концерти) могли бути прикладом щомісячного, а розкопки та польові практикуми радше відпускними видами дозвілля;

– за тривалістю переважало довготривале освітньо зорієнтоване дозвілля (гуртки, колективи). Епізодичними були вечори вікторин та поодинокі наукові проекти.

– За напрямом домінували музичні лекторії (3 згадки), наукові гуртки та вечори (6 згадок), факультети громадських професій та театральні гуртки. Окремою сферою була антирелігійна пропаганда, що тісно межувала з раціональним світоглядом педагогів.

Структура освітньо зорієнтованого дозвілля складалася з таких компонентів:

– Споживання культурних цінностей на музичних лекторіях,

– спілкування з представниками інших соціальних (колгоспники, селяни, службовці) та вікових груп (діти, досвідчені педагоги) під час вивчення флори та фауни, історій краю, на вечорах вікторин та під час антирелігійних кампаній;

– творча робота у театральних студіях,

– самоосвіта.

Параметри освітньо зорієнтованого дозвілля освітан доби «відлиги», що їх пропагувала «Радянська освіта» [11, с. 20-28]:

1) найлогічніше, що домінував освітній параметр,

2) політичний параметр (переважав у анти-релігійних кампаніях, у пошуках істориків по відтворенню подій війни, образів героїв підпілля тощо),

3) естетичний параметр (прищеплення любові до музики та краси під час лекторіїв та театральних репетицій),

4) екологічний параметр (особливо домінував у діяльності вихованців природничих факультетів під час вивчення флори та фауни регіонів),

5) соціальний параметр (проглядається кризь посилення зв'язків колективів педінститутів з громадами міст та сіл у руйнуванні «релігійних перепон», наукових пошуків тощо).

Якщо визначати **рівні освітньо зорієнтованого дозвілля** у стінах педінститутів, то воно найбільше носило риси III – пізнавального – рівня дозвілля, будучи спрямованим саме на задоволення інтелектуальних потреб молоді. Доволі часто (особливо у реконструкціях, грі на сцені, написанні досліджень) освітньо зорієнтоване дозвілля набувало характеристик найвищого – IV – творчого рівня [11, с. 38]. Таким чином, освітньо зорієнтоване дозвілля у вищих педагогічних навчальних закладах відповідало усім, які допомагали задовольнити потреби заповнення вільного часу освітан.

Список використаних джерел

1. Гепнер Ю. Науково-атеїстична пропаганда у викладанні лінгвістичних дисциплін // Радянська освіта. – 19 березня 1955. – №12.– С.4.

2. Оплаканийський І. За досконалі наукові праці // Радянська освіта. – 6 червня 1959. – №23.– С.3.

3. Номеровський П. Кожен студент пропагандист // Радянська освіта. – 27 січня 1962. – №8– С.4.

4. Беляєв В. На світлий шлях // Радянська освіта. – 3 серпня 1963. – №61.– С.2.

5. Бондаренко А., Кашуба Н., Турчина А., Шаховський С. Українська література. Підр. для 10 кл. серед. школи. – К.: Рад. школа, 1956 – С. 218.

6. Бартків Б. Зняла дівчина хрестик // Радянська освіта. – 8 квітня 1964. – №29– С.3.

7. Беляєв В. П. Іванна: киноповість. – М. : Искусство, 1961. – 206 с.

8. Васяков О. Коли кішка перебігла дорогу // Радянська освіта. – 9 лютого 1963. – №11.– С.2.

9. Кравець В. Вуз та виховання нової людини // Радянська освіта. 28 березня 1964. – №26.– С.2.

10. Белей В. Клуб воєвничих атеїстів // Радянська освіта. – 21 листопада 1964. – №93.– С.3.

11. Петрова І. В. Дозвілля в зарубіжних країнах. – К.: Кондор, 2005. – 408 с.

References

1. Hepner YU. Naukovo-ateyistychna propahanda u vykladanni lnhvistychnykh dystsyplin // Radyans'ka osvita. – 19 bereznya 1955. – №12.– S.4.

2. Oplakans'kyu I. Za doskonali naukovi pratsi // Radyans'ka osvita. – 6 chervnya 1959. – №23.– S.3.

3. Nomerovs'kyu P. Kozhen student propahandyst // Radyans'ka osvita. – 27 sichnya 1962. – №8– S.4.

4. Byelyayev V. Na svitlyy shlyakh // Radyans'ka osvita. – 3 serpnya 1963. – №61.– S.2.

5. Bondarenko A., Kashuba N., Turchyna A., Shakhovs'kyu S. Ukrayins'ka literatura. Pidr. dlya 10 kl. sered. shkoly. – K.: Rad. shkola, 1956 – S. 218.

6. Bartkiv B. Znyala divchyna khrestyk // Radyans'ka osvita. – 8 kvitnya 1964. – №29– S.3.

7. Belyaev V. P. Ivanna: kinopovest'. – M. : Iskusstvo, 1961. – 206 s.

8. Vasyakov O. Koly kishka perebihla dorohu // Radyans'ka osvita. – 9 lyutoho 1963. – №11.– S.2.

9. Kravets' V. Vuz ta vykhovannya novoyi lyudyny // Radyans'ka osvita. 28 bereznya 1964. – №26.– S.2.

10. Beley V. Klub voyovnychykh ateyistiv // Radyans'ka osvita. – 21 lystopada 1964. – №93.– S.3.

11. Petrova I.V. Dozvillya v zarubizhnykh krayinakh. – K.: Kondor, 2005. – 408 s.

Lukyanenko O. V., Ph.D. in History, Senior lecturer of cultural studies sub-department in V. G. Korolenko Poltava National Pedagogical University (Ukraine, Poltava), lukyanenko.ov@gmail.com

At the turn of rational and transcendental: education oriented leisure and faith in pedagogical institutes of Ukrainian Soviet Socialist Republic during the “thaw” period (P. 2)

The article illustrates the evolution of the types of education oriented and religious leisure of educators in Pedagogical Institute of USSR during the period of de-Stalinization (1953-1964). Application of content analysis method of educational media allowed illustrating the core of the leisure. It also helped to give general characteristics of leisure according to modern approaches in the theory and history of leisure.

Keywords: every-day life, students, education oriented leisure, religious leisure, higher pedagogical school, de-Stalinization.

Лукьяненко А. В., кандидат исторических наук, старший преподаватель кафедры культурологии, Полтавский национальный педагогический университет им. В. Г. Короленко (Украина, Полтава), lukyanenko.ov@gmail.com

На грани рационального и трансцендентного: образовательно ориентированный досуг и вера в педагогических институтах УССР времён «оттепели» (Ч. 2)

Статья иллюстрирует эволюцию образовательно ориентированного и религиозного типов досуга педагогов пединститутотв УССР периода десталинизации (1953-1964 гг.). Применение метода контент-анализа педагогической прессы позволило проиллюстрировать наполнение досуга студентотв; отследить соотношение характеристик внеабочего времени в соответствии с современными подходами теории и истории досуга.

Ключевые слова: повседневность, студенты, образовательно ориентированный досуг, религиозный досуг, высшая педагогическая школа, десталинизация.

* * *